

50 55 02 19

espdanmark@gmail.com

<https://everydaysexismproject.dk/>

15. januar 2025

Undersøgelser om falske anmeldelser/anklager, gerningspersoner og evaluering af samtykkebestemmelsen

Kære justitsminister Peter Hummelgaard

2024 var et år, hvor særligt to undersøgelser understregede, at vi i Danmark har et massivt problem med seksualiserede overgreb: VIVE undersøgelsen i foråret 2024 viste, at 5 % kvinder og 1 % mænd ml 16 og 50 år indenfor det seneste år var udsat for voldtægt eller forsøg¹. En EU-undersøgelse offentliggjort i november 2024 viste at 28,8 % danske kvinder har været udsat for seksualiseret vold, herunder 8,9 % for voldtægt, efter de fyldte 15 år, og 12,4 % havde været udsat for seksualiseret vold før de fyldte 15 år².

Som civilsamfundsorganisation der arbejder med viden om ofre for seksualiserede overgreb, er vi glade for, at vi i 2025 kan se frem til 3 undersøgelser, der forhåbentlig kan styrke arbejdet mod overgreb.

Vi har en forventning om, at de 3 undersøgelser kan aflive ubegrundede fordomme/myter og give os redskaber til at forebygge overgreb. For at det skal blive til virkelighed er vi optagede af, at undersøgelserne bliver udformet, så resultaterne kan bruges i vores og retssystemets arbejde, men også i seksualundervisning, oplysningskampagner mv. Derfor er følgende vores anbefalinger:

- 1) I **evalueringen af samtykkebestemmelsen** bør inddrages, hvordan retssystemet tager højde for de fordomme og mangel på traumefokuseret viden, vi kan konstatere findes i resten af samfundet. F.eks. er der undersøgelser, der viser, at man i retssystemet kan have

¹https://www.digmin.dk/Media/638503388223467728/Endelig%20rapport%20fra%20VIVE%20Danskeres%20erfaringer%20med%20Osexistisk%20adf%C3%A6rd_pdf-ua.pdf

² <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-gender-violence-survey-key-results>

en bias ifht. ofres troværdighed, fx pga. deres opførelse under afhøring, før/under/efter selve overgrebet, manglende sammenhæng i forklaring og lignende. En phd. afhandling i 2016 viste at kvindelige betjente sendte 74 % af voldtægtssager videre til retten, mens de mandlige betjente kun sendte 40 % videre. I undersøgelsen om falske anmeldelser/anklager om voldtægt fra 2012 var der betjente der udtalte, at næsten alle eller de fleste anmeldelser om voldtægt var falske. En undersøgelse fra 2020 viste at mange voldtægtsofre ikke følte sig taget alvorligt hos politiet³, og udenlandske undersøgelser i flere lande viser, at retssystemet kan have barrierer på baggrund af fordomme, også fx i England og Skotland, hvor de har haft en samtykkebestemmelse i mange år⁴. Flere undersøgelser fra Det Kriminalpræventive Råd har vist, at selvom flertallet af danskerne ikke tror på de mest udbredte voldtægtsmyter, så er der stadig mange der gør, og helt op til 12 % mener ikke/ved ikke om det altid er vigtigt med samtykke til sex. Det er derfor vigtigt at inkludere i evalueringen, hvordan holdninger og viden i retssystemet har udviklet sig, og kan påvirke hvordan samtykkebestemmelsen anvendes i praksis.

Det er desuden vigtigt, at der i evalueringen undersøges om samtykkebestemmelsen har givet anledning til at marginaliserede grupper, som eksempelvis mennesker med handicap eller sexarbejdere, der kan have sværere ved at bevise manglende samtykke ved overgreb, har fået bedre muligheder for at anmelde og få dømt overgrebspersoner.

- 2) En **undersøgelse af gerningspersoner** der skal kunne anvendes til forebyggelse, skal gå videre end blot registerdata. Det er der flere årsager til, den første er, at hvis man udelukkende bruger data fra retssystemet, så er disse ikke repræsentative for det store antal voldtægter, der sker generelt. Vi ved både, at det antal voldtægter der anmeldes, er meget langt fra det reelle antal, og at de voldtægter der anmeldes, adskiller sig væsentligt fra det store flertal af voldtægter. F.eks. begås et stort antal voldtægter indenfor parforhold og disse anmeldes sjældnere end andre typer voldtægter. For det andet kan vi se på udenlandske undersøgelser, at der er en sammenhæng mellem holdninger og handlinger, når der gælder seksualiserede overgreb. F.eks. viser en australsk

³ <https://politi.dk/rigspolitiet/nyhedsliste/ny-tilfredshedsundersogelse-giver-panderynker/2020/05/19>

⁴ Se eksempelvis <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/02697580221142891> og <https://www.mdpi.com/2076-328X/14/7/619>

undersøgelse, at for de unge mænd der har de mest stereotype forestillinger om maskulinitet, er der 35 gange højere sandsynlighed for, at de har begået seksualiseret chikane mod kvinder i det offentlige rum ifht. de mænd, der mindst køber ind på stereotype maskulinitetsforestillinger. Det er også 33 gange mere sandsynligt, at de har brugt frygt til at tvinge en partner til at have sex, 4 gange mere sandsynligt at de har brugt fysisk magt til at tvinge en partner til sex og 8 gange mere sandsynligt, at de generelt set har begået seksualiseret vold mod en partner⁵.

En undersøgelse der begrænser sig til registerdata eller fx udelukkende baseres på sager, der er kommet ind i retssystemet vil således ikke være repræsentativ og den vil heller ikke kunne anvendes til forebyggelse, når vi ikke kan koble holdninger (der kan ændres på forskellig vis) til handlinger.

Det anbefales derfor, at gerningspersonundersøgelsen kobler registerdata med en repræsentativ undersøgelse af befolkningen (også kvinder), der både spørger til voldtægtsmyter, stereotype forestillinger om køn og seksualitet samt selvrapporteret chikane og overgreb ifht. alle køn. VIVE undersøgelsen fra 2024 koblede faktisk stereotype holdninger til køn med villigheden til at gribe ind overfor fx chikane, og der viste sig en sammenhæng. Her manglede man så bare at gå videre med at koble til selvrapporteret chikane/overgreb.

- 3) Undersøgelsen af falske anmeldelser og anklager** bør udformes som den foregående undersøgelse fra 2009. Det betyder, at den bør dække et større antal år samt dække alle indkomne sager, også de sager hvor der ikke sigtes, rejses tiltale eller dømmes. Der bør desuden foretages interviews med betjente og andre i retssystemet, samt ofre for at afdække eventuelle bias (se under punkt 1). Det er vigtigt, som i den sidste undersøgelse, at der skelnes mellem anmeldelser (uden en udpeget gerningsperson) og anklager (med en bestemt gerningsperson), og eksempelvis detaljer som hvorvidt der er tale om en nuværende eller tidligere partner, da en del af formålet med undersøgelsen er at afdække myter samt risikoen for at blive anklaget falsk for voldtægt⁶. Det er desuden vigtigt, også ligesom i den sidste undersøgelse, at det afdækkes i hvilke tilfælde, det ikke er anmelder,

⁵ <https://jss.org.au/programs/research/the-man-box/>

⁶ Eksempelvis viste den sidste undersøgelse, at der var en betydeligt lavere andel falske end sande anmeldelser, der handlede om en partner/eks-partner. <https://dkr.dk/media/7429/voldtaegt-der-anmeldes-ii-falsk.pdf>

der selv har taget initiativ til at gå til politiet. Det er endelig vigtigt, at der refereres til illustrative sager, som kan give en større forståelse for, hvad der sker i disse sager. F.eks. er der i den sidste undersøgelse refereret til et tilfælde, hvor en kvinde dømmes for falsk anmeldelse, selvom hun ved henvendelsen til politiet siger, at hun ikke ønsker at anmelde, men blot har nogle spørgsmål⁷. Der er også refereret til flere sager, hvor politiet har bemærket at anklagen er trukket tilbage, og har mistanke om at det er som følge af trusler eller fordi familien har overtalt anmelder til at trække tilbage (en falsk, falsk anmeldelse). Hvis det ønskes at denne undersøgelse reelt afdækker risikoen for at blive falsk anklaget, samt årsager til at visse anmeldelser registreres som falske og hvem der står bag anmeldelserne, så de kan forebygges, så er ovenstående punkter vigtige at have med.

Sammenfattende er ønsket, at Justitsministeren tager ovenstående forslag ind i arbejdet med det kommende års undersøgelser, så de kan blive så anvendelige som muligt efterfølgende.

Det foreslås desuden, at der nedsættes en følgegruppe til faglig sparring, og at Justitsministeriet lader Det Kriminalpræventive Råd og Lev Uden Vold eller tilsvarende faglige eksperter stå for undersøgelserne.

Det er i øvrigt vigtigt for os at understrege, at vi ved at det ikke kun er kvinder, der er ofre for seksualiserede overgreb og bliver mødt med fordomme, men at også mænd kan være ofre og rammes af fx voldtægtsmyter, og at kvinder kan begå overgreb. Vi understreger også, at vi finder det vigtigt, at undersøgelserne tager højde for, at der er grupper, som er ramt på en anden måde end majoriteten, ofre som har yderligere problematikker som fx handicaps eller på anden måde er marginaliserede. Dette bør undersøgelserne naturligvis også tage højde for.

Med venlig hilsen

Zen Donen, på vegne af bestyrelsen i **Everyday Sexism Project Danmark**

⁷ Side 23 i <https://dkr.dk/media/7429/voldtaegt-der-anmeldes-ii-falsk.pdf>